

12. EXEKUTIVA

Prezident

Prezident republiky je neodpovědný ze své funkce!

Úkol

- Kdo může být zvolen prezidentem republiky?
- Kdo volí prezidenta?.
- Ve kterých případech rozhodnutí prezidenta podléhá schválení ministerského předsedy nebo jím pověřeného člena vlády?
- Jaké jsou pravomoci prezidenta?

Vláda

Proces vzniku vlády:

- jmenování ministerského předsedy
- jmenování členů vlády
- schválení vlády parlamentem
- pravomoci vlády
- rozhodování vlády

Úkol

Podívejte se na internetu na stránku vlády ČR a vypište jména ministerstev a ministrů.

Ministerský předseda

Ministerstvo zahraničí

Ministerstvo financí

Ministerstvo obrany

Ministerstvo hospodářství

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo školství

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo kultury

Systém veřejné správy

Společnost jako celek je tvořena velkým množstvím jednotlivců a různých institucí rázu ekonomického (firmy, soukromí podnikatelé, živnostenské komory atd.), sociálního (sociální a zdravotní služby), kulturního (divadla, agentury atd.), politického (politické strany a hnutí) atd. Cílem výkonné moci (vlády) je usměrňovat (harmonizovat) jejich činnost, a to vždy jen v rámci platných zákonů. K tomu slouží systém orgánů, nazývaných výkonná moc, a jejich vzájemných vztahů. Je tvořen strukturou orgánů, na jejichž vrcholu je vláda jako nejvyšší orgán výkonné moci.

*Veřejná správa plní několik **funkcí**:*

- **pořádkovou a bezpečnostní** – k plnění tohoto úkolu má státní správa v rámci zákonů právo zasahovat do života jednotlivce i společnosti, například cestou nejrůznějších daňových, celních, policejních nebo vojenských opatření;
- **politickou** – spoluúčastní se na rozhodnutích parlamentu a vlády; v demokracii státní správa pomáhá radou, expertizou a informacemi vládě a parlamentu při přípravě zákonů a dalších důležitých kroků; vyžaduje se však, aby byla politicky nestranná, tzn., aby její činnost nezvýhodňovala nebo nepoškozovala žádnou politickou stranu či osobu;
- **organizační** – má na starosti výběr, přípravu a nasazení pracovníků i správních prostředků nezbytných k zajištění existence státu;
- **sociální** – stát napomáhá při odstraňování přílišných sociálních rozdílů ve společnosti při zajišťování základních sociálních práv občana;

Veřejná správa se uskutečňuje

státní správou

- přímo státem prostřednictvím svých orgánů (ministerstva a další ústřední orgány státní správy)
  - územní (okresní úřady)
  - specializované orgány státní správy, o kterých pojednáme dále

tzv. veřejnoprávními subjekty

(komory – soudních znalců, notářská komora, advokátní komora, auditorská komora atd.),

samosprávou v rámci přenesené působnosti

- na úrovni obce a kraje

Úkol

Najděte v přehledu vysokých škol obory, které připravují specialisty pro státní správu. Podívejte se, co bude předmětem přijímacího řízení, a zapište si číslo oboru. Doneste a budete oceněni.

Pravomoc, působnost a donucení

Pravomoc je oprávnění určitého subjektu svými rozhodnutími, opatřeními či jiným způsobem stanoveným v právním předpise zakládat, měnit, rušit nebo jinak ovlivňovat (regulovat) práva a povinnosti.

Působnost je vymezení pravomoci určitého subjektu **podle hledisek**

- **místních** – tj. působnost vymezená územím (obec, okres, republika);
- **věcných** – tj. pravomoc vymezená právními oblastmi, ve kterých je subjekt oprávněn regulovat práva a povinnosti. Rozlišujeme orgány s všeobecnou působností (např. Parlament, vláda, okresní úřady atd.) a se speciální (resortní) působností (ministerstva, stavební úřady, úřady práce atd.),
- **funkčních** – tj. pravomoc vymezená postavením orgánů jednotlivých stupňů (např. krajské soudy rozhodují v I. stupni o závažných trestných činech vymezených trestním zákoníkem a jako odvolací orgány o rozhodnutích okresních soudů ve 2. stupni);

Každý orgán státní moci musí mít také určitý nástroj, jak přinutit občana a instituce chovat se podle jeho rozhodnutí. Říkáme, že má možnost vynutit si plnění příslušných rozhodnutí. (Můžeme si to demonstrovat například na dopravních pravidlech a příkazech. Jejich nedodržování má pro nás za následek pokutu či jinou formu postihu.)

Okresní úřad

Okresní úřad byl územním orgánem státní správy. Jeho pravomoci přešly od 1. 1. 2003 na kraje nebo na pověřené obce.

Obce s rozšířenou působností

Obce s rozšířenou působností, které zahájily svoji činnost od 1. 1. 2003, představují nový typ obcí, jež budou vykonávat většinu státní správy v přenesené působnosti, to znamená většinu správních agend pro občany. Státní správu převzalo od 73 okresních úřadů, které k 31. 12. 2002 ukončily svoji činnost, a **3 statutárních měst 205 obcí s rozšířenou působností**. Tyto vybrané obce převzaly zhruba 80 % jejich působností – jedná se zejména o agendy:

- evidence obyvatel
- vydávání cestovních a osobních dokladů
- řidičských průkazů, technických průkazů
- evidence motorových vozidel
- živnostenské oprávnění
- výplata sociálních dávek
- sociálně právní ochrana dětí
- péče o staré a zdravotně postižené občany
- vodoprávní řízení, oblast odpadového hospodářství a ochrany životního prostředí
- státní správa lesů, myslivosti a rybářství
- oblast dopravy a silničního hospodářství

Úkol

Zjistěte na internetu, které jsou ve vašem kraji obce s rozšířenou působností.

Přehled dalších orgánů státní správy

Specializovaných orgánů státní správy je velké množství. Není v našich silách se seznámit se všemi. Proto uvedeme jen stručný přehled těch nejdůležitějších.

Český statistický úřad – krajská reprezentace Zlín

Celková evidence všeho druhu (např. sčítání obyvatelstva).

Celní úřady a jeho pobočky

Okresní správa sociálního zabezpečení – důchody, sociální dávky, mateřské příspěvky.

Úřad práce – eviduje nezaměstnané, zprostředkovává pracovní příležitosti, organizuje rekvalifikaci.

Finanční úřad – daně všeho druhu od obyvatelstva a od výrobních podniků a soukromých podnikatelů.

Krajská hygienická stanice, územní pracoviště Vsetín

Katastrální úřad – eviduje vlastnictví k půdě.

Okresní hospodářská komora Vsetín

Pozemkový úřad – stará se o půdu ve vlastnictví státu.

Archiv – shromažďuje veškerý materiál zásadní povahy pro účely státní správy a historického studia a péči o ně.

Policie ČR dbá na dodržování zákonnosti – objasňování trestných činů.

Územní vojenská správa Kroměříž – eviduje vojáky v záloze, organizuje jejich vojenská cvičení a plní úkoly v době mobilizace.

Úkol

- Zjistěte, kde se tyto orgány ve vašem okrese nacházejí!
- Na základě vlastní úvahy rozhodněte, jak se člověk stává přednostou OÚ.
- Projdi si jednotlivé funkce státní správy a pokus se ke každé funkci zařadit jednotlivé orgány státní správy.
- Prostuduj znovu Základní listinu lidských práv v její části týkající se sociálních práv a zapiš si, které funkce má státní správa v oblasti sociální.

Personální zajištění státní správy

Od ledna 2004 už by občané měli jednat jen se vzdělanými, kompetentními, ochotnými a lépe placenými úředníky. Slibuje to nový zákon o státní službě. Zákon má úředníkům zajistit atraktivnější pracovní podmínky, zároveň však výrazně zvyšuje nároky na jejich práci. Skončí i časy, kdy se s politickou garniturou mění i úředníci ministerstev. Premiér a ministři už nebudou moci propouštět nebo přijímat úředníky. To bude úkolem nové, velmi vlivné osoby, **generálního ředitele státní správy**. Navrhne ho vláda a schválí prezident. Ředitel si pak vybere **státní tajemníky**, kteří převezmou vládu nad jednotlivými ministerstvy. Právě oni budou přijímat a propouštět zaměstnance. Ministr nad nimi nebude mít žádnou moc. Premiér si bude moci vybrat jen své poradce a mluvčího, ministři ještě náměstký. Ministr bude mít pouze právo veta při jmenování státního tajemníka. Výplatní pásy státních zaměstnanců budou zhruba o třetinu vyšší než dnes. Všichni úředníci budou muset projít odbornými zkouškami, které se budou každý rok opakovat. Kdo v nich neuspěje, bude muset úřad opustit. Kromě povinnosti být pod hrozbou postihů vstřícný k veřejnosti a skládat odborné zkoušky, nesmějí být státní úředníci politickými funkcionáři a nesmějí si přivydělávat. Nový zákon platí pro pracovníky ministerstev, finančních a pracovních úřadů a Správy sociálního zabezpečení.

Co má zkvalitnit práci úředníků

Přísnější podmínky	Nové výhody
<ul style="list-style-type: none"> • současní úředníci musí projít zkouškami, aby mohli pro stát dál pracovat	<ul style="list-style-type: none"> • platy úředníků se zvýší o třetinu oproti dnešku

<ul style="list-style-type: none"> • zkoušku musí složit i každý, kdo do úřadu nastoupí • úředníci musí vycházet lidem vstříc • pokud to neudělají, hrozí jim finanční sankce nebo propuštění • nesmějí podnikat ani dva roky po odchodu ze státní služby • pro stát nemohou pracovat lidé starší 65 let 	<ul style="list-style-type: none"> • šest dní studijního volna za rok • při nemoci budou po 30 dní pobírat plat v plné výši • nebudou platit zdravotní pojištění (zaplatí je za ně stát) • příspěvek k důchodu • odstupné až do výše ročního platu podle odpracovaných let (12 platů po 9 letech) • pět platů při odchodu do důchodu
---	--

Pramen: zákon o státní službě

Samospráva

Vedle organizačního působení státní správy je ve správě našeho státu vytvořena samospráva. Je tvořena obcemi a kraji. Rozdíl spočívá v tom, že oproti státní správě, v níž jednotlivé funkcionáře jmenuje ministerstvo vnitra jako nadřízený orgán a nejvyšším orgánem státní správy je vláda, jsou funkcionáři obecních úřadů voleni obyvatelstvem příslušné obce či kraje.

Obec je samosprávným společenstvím občanů, kterým přísluší rozhodovat o věcech místní správy. Jednotliví funkcionáři obce jsou odpovědni svým voličům.

Samosprávné orgány obcí

Obecní zastupitelstvo je nejvyšším samosprávným orgánem. Zasedání zastupitelstva jsou veřejná.

Obecní rada je výkonným orgánem obce. Počet jejích členů je 5–13. Zasedání jsou neveřejná.

Starosta je orgánem obce, který reprezentuje obec navenek. Starostu volí obecní zastupitelstvo.

Samosprávné orgány obce mají pro realizaci svých rozhodnutí obecní úřad.

Obecní úřad tvoří starosta, zástupce (zástupci) starosty a dále tajemník obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a další pracovníci. V čele obecního úřadu je starosta.

Obecní rada může z pracovníků obecního úřadu zřídit pro jednotlivé úseky činnosti obecního úřadu **odborny**, které jsou součástí obecního úřadu.

Obecní úřad má tyto úkoly:

a) v oblasti samostatné působnosti

1. plní úkoly, které mu uložila obecní rada nebo obecní zastupitelstvo
2. usměřňuje po odborné stránce rozpočtové a příspěvkové organizace a zařízení, která si obec zřídila...
3. pomáhá komisím v jejich činnosti

b) v oblasti přenesené působnosti obce vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti komise nebo zvláštního orgánu. Ve věcech přenesené působnosti obce je obecní úřad podřízen okresnímu úřadu.

V obcích, kde si obec zřídila alespoň dva odbory, je zřízena funkce **tajemníka**. Je pracovníkem obecního úřadu. Ze své činnosti v oblasti samostatné působnosti je odpovědný obecní radě a starostovi; v oblasti přenesené působnosti je odpovědný přednostovi okresního úřadu.

Úkol

- Jak se člověk může stát starostou?
- Mechanismus vzniku obecní rady a obecního zastupitelstva.

Statutární města

Statutárními městy jsou České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Brno, Zlín, Olomouc, Ostrava, Opava a Havířov.

Statutární města mají právo uspořádat své vnitřní poměry ve věcech správy obecně závaznou vyhláškou s tím, že území statutárního města se může členit na městské obvody nebo městské části. Praha se řídí samostatným zákonem. V čele těchto měst je primátor.

Financování měst

Aby města a obce mohla nezávisle, spolehlivě a efektivně plnit své úkoly, musí disponovat vlastními finančními prostředky. Ty pocházejí:

- z komunálních daní, poplatků a odvodů,
- z vlastní hospodářské činnosti,
- z dotací státu.

Právní kontrola činnosti státní správy a samosprávy

Každé rozhodnutí státní správy a samosprávy je přezkoumatelné. To znamená, že právnická nebo fyzická osoba, která se domnívá, že byl porušen zákon vydáním určitého správního rozhodnutí, se může obrátit na správní soud, který dané rozhodnutí přezkoumá. Správní soud je součástí obecných soudů. Pouze Nejvyšší správní soud je samostatným orgánem.

Kraj – vyšší územně správní celek

Od ledna 2001 jsou v naší republice zřízeny kraje. (Zák. č. 129/2000 Sb., o krajském zřízení)

Úkol

Pokuste se zjistit níže uvedené údaje z internetu.

Kraj	Celková výměra	Počet obcí	Počet obcí se statutem města	Počet okresů	Počet obyvatel (k 1. 1. 2000)
Hl. m. Praha	496	1	1	-	1 186 855
Středočeský	11 014	1 148	71	12	1 111 354

Budějovický	10 056	623	43	7	626 112
Plzeňský	7 561	505	45	7	551 870
Karlovarský	3 314	132	28	3	304 823
Ústecký	5 335	354	46	7	827 151
Liberecký	3 163	216	36	4	429 012
Královéhradecký	4 756	448	42	5	551 651
Pardubický	4 518	453	30	4	508 744
Jihlavský	6 925	730	29	5	521 472
Brněnský	7 062	647	43	7	1 137 289
Olomoucký	5 139	393	24	5	642 016
Zlínský	3 964	300	28	4	598 339
Ostravský	5 554	301	39	6	1 281 410
Česká republika	78 860	6 251	505	76	10 278 098

1. Kolik máme krajů?
2. Kolik máme okresů?
3. Který kraj je největší co do rozlohy?
4. Který kraj je nejmenší co do rozlohy?
5. Který kraj je největší co do počtu obyvatel?
6. Který kraj je nejmenší co do počtu obyvatel?
7. Který kraj má nejvíce okresů?
8. Do kterého kraje patří okres Vsetín?

Samosprávné orgány kraje

Kraj je územní společenství občanů s právem samosprávy ve věcech, které stanoví zákon.

- zastupitelstvo kraje
- krajská rada – výkonný orgán kraje
- hejtman

Samostatná působnost orgánů kraje

- zákonodárná iniciativa
- předkládat návrhy Ústavnímu soudu na zrušení právních předpisů, má-li za to, že jsou v rozporu se zákonem
- koordinovat rozvoj územního obvodu
- volit zástupce do regionálních rad regionů soudržnosti
- stanovit rozsah základní dopravní obslužnosti pro území kraje
- pečují o komplexní rozvoj kraje
- uspokojují potřeby ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek

- doprava a spoje
- potřeba informací
- výchova a vzdělání
- celkový kulturní rozvoj
- ochrana veřejného pořádku

Přenesená působnost krajských orgánů

Kraj na svém území vykonává státní správu ve věcech, které stanoví zákon. Působnost v těchto věcech je přenesenou působností kraje. Na plnění úkolů v přenesené působnosti obdrží kraj příspěvek ze státního rozpočtu. Výkon přenesené působnosti je zákonem svěřen zastupitelstvu kraje, zvláštnímu orgánu (může zřídit hejtmán) a krajskému úřadu:

- výkon státní památkové péče (muzea)
- vede seznam kulturních památek kraje
- řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení
- pořizuje územní plány velkých územních celků
- vyjadřuje se ke stavbám velkého rozsahu
- zřizuje a řídí střední školy
- zřizuje a řídí kulturní instituce (divadla, knihovny)

Regiony soudržnosti

Pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti, spočívající ve využívání finančních prostředků z předvstupních a strukturálních fondů Evropské unie, vymezuje zákon tzv. regiony soudružnosti, které jsou totožné s územními statistickými jednotkami NUTS 2:

Region soudržnosti	Kraje
Praha	Praha
Střední Čechy	Středočeský kraj
Jihozápad	Budějovický a Plzeňský kraj
Severozápad	Karlovarský a Ústecký kraj
Severovýchod	Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj
Jihovýchod	Brněnský a Jihlavský kraj
Střední Morava	Olomoucký a Zlínský kraj
Ostravsko	Ostravský kraj

Otázky a úkoly

1. Jakým způsobem se uskutečňuje státní správa?
2. Které samosprávné orgány jsou v České republice?
3. Které jsou složky státní správy v České republice a jakou mají funkci?

4. Vysvětlete funkci těchto orgánů státní správy: Všeobecná zdravotní pojišťovna, úřad práce, okresní správa nemocenského pojištění, finanční úřad, statistika, okresní pozemkový fond, okresní archiv, Policie ČR, okresní vojenská správa, školský úřad, okresní privatizační komise, katastrální úřad.
5. Kdo stojí v čele obecního úřadu?
6. Kdo stojí v čele kraje?
7. Kdo stojí v čele obecní samosprávy?
8. Vysvětli funkci okresního a krajského úřadu.
9. Vysvětli rozdíl mezi samostatnou působností a přenesenou působností.
10. Vysvětli, co to je a k čemu souží region soudržnosti.
11. Ze kterých okresů se skládá Zlínský kraj?